

országiak, nem kell belőlük harapófogóval kihúzni ezeket a gondolatokat, érzelmeket.

A mostani váradi fellépés előtt néhány nappal budapesti premierje volt a Juhász Kata Társulatnak: Shakespeare *Vízkereszt, vagy amit akartok* című komédiájának táncadaptációját *Keresztvíz* elnevezéssel mutatták be a Bethlen Téri Színházban. Az előadás leírása szerint: Felső középosztálybeli testvérpár hajótörést szenved a családi vitorlázáson. Noha elvesztik egymást, a dagállyal mindketten szerencsésen partot érnek. A lány munkát vállal, de úgy ítéli meg, hogy férfiként jobban érvényesülhet a helyi munkaerőpiacon. A fiú egy érzékeny homoerotikus kaland révén gáláns támogatóra talál. Sajnálatos módon hamarosan mindkettőjüknek szembesülniük kell a mesterségesen gerjesztett helyi xenofóbiával, mely óhatatlanul erőszakos jelenetbe torkollik. Végül Shakespeare-nek köszönhetően nemcsak egymást találják meg, de a boldogságukat is, mivel sikerül beházasodniuk a helyi elitbe. Várják a következő dagályt...

A Shakespeare-adaptáció koreográfusa Juhász Kata. A zene egyik részét Alexis Cuadrado New Yorkban élő spanyol zeneszerző komponálta, a másik felét pedig a Zagar zenekarból is ismert Zságer-Varga Ákos írta. Kata elmondta: alkotótársaival együtt őt koreográfusként-rendezőként az

Keresztvíz – Shakespeare-adaptáció, mozgásszínházi változat

foglalkoztatta, hogy a kívülről jövőket, a migránsokat miként fogadja be a társadalom. A bevándorlás problémája mellett a gender-kérdés is fölmerült, a nő-férfi társadalmi séma, a nemi szerepek a társadalomban stb. Burleszkyszerű lett a *Keresztvíz*. Talán egyszer Váradra is elhozzák új előadásukat.

TÓTH HAJNAL

JUHÁSZ KATA táncos, koreográfus, tanár, orvos, a Frenák Pál Társulat egyik alapítója, majd nyolc éven keresztül szólistája. Saját társulatát 2006-ban alapította. Színpadi munkáit erősen jellemzik a társ-művészetek (élművészet, videó, multimédia) bevonása. Határozott törekvései közé tartozik a kortárs tánc kimozdítása a hagyományos színházi terekből: előadásokat készít kávéházak és galériák terébe. Külön figyelmet fordít az ifjúsági közönségre: osztálytermi előadása, A rossz tanuló felel az első Tantermi Színházi Szemle egyik fődíját nyerte, Bemelegítés című tornatermi előadása a 2016-os Assitej Kaposvári Gyermekszínházi Biennálén Békés Pál-díjat kapott. Juhász Kata mindemellett eredményes pedagógus: tanítványai a világ legelismertebb társulataiban táncolnak. Legutóbbi, Entertain Me című produkcióját Dániában, az Eugenio Barba által vezetett Nordisk Teaterlaboratoriumban készítette.

64

Arany-úton járt a Bob és Bobék Orchestra meg a literások

Hogy milyen Arany János Toldija megzenésítve? Megtudhatták azok, akik nem voltak restek ellátogatni a Bob és Bobék Orchestra nagyváradi koncertjére. A zenekarral tartott egy filmstáb is, no meg Nagy Gabriella, a Litera irodalmi portál főszerkesztője. Várad az egyik állomása lett ennek a zenés irodalmi road movie-nak.

Játékos nyelvtörőekkel, vígan üdvözölte a Moszkva Kávézó asztalai mellé telepedett nézőket a Bob és Bobék Orchestra, azaz: Bakos Bettika (ének), Dévényi Zoltán (gitár), Horváth Kristóf „Színész Bob” (szövegmondás), Oláh Edmond „Mizo”

(beatbox). „Fekete bikapata kopog a pepita patikaköveken”, efféle mondatok hangzottak el. Szilaj fekete bika, ugye, akivel Toldinak meg kellett küzdenie. De hát ezt majd később énekelték meg. Mert addig még sok mindennek kellett megtörténnie, míg a bikával, majd a gonosz cseh vitézzel („De nem minden cseh vitéz gonosz azért, ugye?” – jegyezte meg Horváth Kristóf) birokra kelt Toldi.

Bob és Bobék verskoncertje a Moszkvában

Fotó: DANILICS TIBOR

65

A zenekar többféle stílust ötvöz. Forradalmi reggae, bordal-dzsessz, gengszterrap, magyar népdal, párizsias hangulatú sanzon, május végi estéhez illő édesbús dallam, mint ha a francia énekesnő, Zaz dalolna a Montmartre-on, szóval van itt mindenféle, kérem szépen. A gitár s a szájdob is remekül kiegészíti egymást, szimbiózis az aztán van. A Nagyvárad felé vezető úton is zenéltek a buszban, amikor kedvük szottyant rá, tudom meg később Nagy Gabriellától, a *Litera* főszerkesztőjétől. Bettika, az énekesnő hangja gyönyörű, hol erőteljes, hol lágy, a szíve csupa dal. Horváth Kristóf játék- és mókamester is e verskoncerten. „Toldi szuperhős, ne köss bele” – mondja. Meg is tudjuk, miért érdemli ki manapság is a szuperhős megnevezést, ha netán eddig nem tudtuk volna. Varázslat ez a szavakkal, muzsikával, gyönyörű verssorokkal.

S merthogy a hős sorsa jóra fordult, s elmesélték Toldi történetét ezen a zenés úton-módon, nem maradt más hátra, mint még néhány muzsikálós versfeldolgozást előadni: Petőfitől, Weöres Sándortól, Pilinszky Jánostól és Csukás Istvántól. A zenekar után Simon Márton költő is fellépett egy rövid slammelés erejéig.

Bob és Bobék azt firtatták: él-e még Arany Váradon. Persze, hogy igen, volt az egyértelmű válasz. Az egyik néző pedig bekiáltotta a zenekarnak: „Aranyosak vagytok.”

A verskoncert után a filmstáb lépett színre, s meginterjúvoltak néhány váradai fiataalt arról, ők hogyan látják Arany kultuszát, művészetét mindennapjainkban, hogyan élnek tovább az alkotásai.

*

Nagy Gabriellával, a *Litera* főszerkesztőjével még koncert előtt beszélgettünk. Arany János születésének bicentenáriuma indította útjára tavaly a *Litera Kozmopolitavita* című esszéorozatát, amelyben Arany János *Kozmopolita költészet* című költeményének (amellyel egy Reviczky-versre reagált) és a hajdani, ún. kozmopolitavitának állításaiból kiindulva mérlegelte a nemzeti és egyetemes értékek párhuzamos fontosságát, egymáshoz való viszonyát. Manapság is sok vitát kavart a kérdés: kozmopolitának vagy nemzetinek lenni.

Ugyancsak 2017-ben zajlott a *Szerelmes Arany* című programjuk, amely egy meghívásos és nyílt pályázatból, valamint egy nagy sikerű estből állt. Résztvevői voltak: Babiczky Tibor, Karafiáth Orsolya, Keresztesi József, Kiss Judit Ágnes, Kukorelly Endre, Lövétei Lázár László, Mesterházi Mónika, Szabó T. Anna, Varró Dániel és Vörös István. Arany János valaha létezett, ám megsemmisült szerelmes és erotikus verseinek rekonstruálására vállalkozott tíz kortárs költő és temérdek játékos kedvű, verselő pályázó.

E két önálló és sikeres projekt után új pályázat következett. Egy drámaíró verseny, mégpedig Arany-balladák témáira. Arany János balladáit feldolgozták már színpadon, versesteken, készültek rövidfilmek, zenés-táncos, sőt alternatív színházi előadások, dramatizálták, versbetétként alkalmazták, szavalták országsszerte iskolákban, színpadokban, kőszínházban. De senki nem nyúlt még úgy az Arany-balladákhöz, mint társadalmi jelenségeket is feldolgozó lélektani drámákhoz, melyekben a magyar népballadák, népi hiedelmek világa dramatikus szituációkban elevenedik meg és beszél mindenkori önmagunkról. Arany nemcsak az elesettek iránt empatikus, de különös érzékenységgel képes betekinteni a bűnbeesők személyiségének mélyrétegeibe is. Arany balladáit bárhol és bármikor aktuálisak. Ez a belátás vezette a literásokat ahhoz, hogy egyfelvonásos drámák írására kérjék föl szerzőiket Arany balladáiból. Mi történne az eredetitől gyökeresen eltérő

helyszínen és körülmények között Ágnes asszonnyal, Szőke Pannival, Pörge Danival, Kund Abigéllal, Rebi nénivel? Milyen tanulságokhoz vezet *A hamis tanú* vagy az *Árva fiú* újragondolása? Hét drámaírót kértek arra, hogy Arany javasolt balladáinak (*Ágnes asszony*, *Szőke Panni*, *A hamis tanú*, *Árva fiú*, *Tengeri-hántás*, *Hídavatás*, *Vörös Rébék*, *Tetemre hívás*, *A varró leányok*, *Éjféli párbaj*) világát, hangulatát alapul véve bizonyos főbb elemek (legalább egy: szereplők, helyszín, szüzsé) megtartásával írjanak egyfelvonásos drámát. A szereplők maximum öten lehettek, a dráma játékideje 30-40 perc. A felkért írók: Bartók Imre, Király Kinga Júlia, Kiss Tibor Noé, Kovács Viktor és Dominik, Papp Sándor Zsigmond, Székely Csaba és Szil Ágnes. A beérkezett egyfelvonásosok közül a zsűri – Hamvai Kornél, Máté Gábor, Lőkös Ildikó, Pröhle Gergely (PIM, Arany-évad), *Litera* szerkesztősége – választotta ki a legjobb hármat. Az első három helyezett egyfelvonásosát az őszi Arany-napon felolvasószínházi formában bemu-

tatják. Az eredményhirdetés és ünnepi díjátadás napját június 10-re tűzték ki. Az eseményt a Petőfi Irodalmi Múzeumban a Margó Fesztivál keretében ejtették meg.

Nagy Gabriellával való beszélgetésünk idején még nem, de lapzártánk előtt már azt is tudtuk, hogyan döntött a zsűri. A *Magyar ballada – Kortárs egyfelvonásosok Arany-balladákra* felhívás győztesei a döntés értelmében: Székely Csaba műve (*Vörös Rébék*) első, a Kovács Dominik és Viktor testvérpár alkotása (*Bérmász*) második, Papp Sándor Zsigmond drámája (*A bűn*) harmadik lett.

A *Litera* még egy különleges vállalkozásba fogott. Az Arany-émlékév eseményeinek nyomán követése során úgy tapasztalták, még mindig fellelhetők Arany életének és munkásságának részben vagy egészben kiaknázatlan területei, van még teendő Arany János balladáinak színpadi feldolgozása, Arany zeneszerzői és dalszövegírói tevékenységének mélyebb megismertetése terén stb. Lényeges, hogy Arany költészetének, alkotói világának, életének említett területei se maradjanak látókörön kívül, szélesebb körök előtt táruljon fel a világa a maga sokszínűségében, ne csak olvasmányként, hanem mindennapjaink részeként.

Ezért is vették nyakukba a világot, legalábbis szűkebb pátriánkat, s felkerekedtek, hogy a Budapest – Debrecen – Nagyvárada – Nagyszalonta – Geszt – Nagykőrös útvonalat bejárva filmet forgassanak. A fő úti cél minden településen a helyi közösségi tér, ahol a csapat (köztük három „vándor”:

a költő, a tudós és a színész) találkozik a helybeli fiatalokkal, és együtt töltenek egy-egy órát, amely során Arany János verseit, illetve költeményeinek és dalainak témáira írt, átdolgozott és saját műveket adnak elő. Versekkel és közös élményekkel felvértezve bejárják a települést, meglátogatva Arany János ott töltött éveinek helyszíneit, betérve kulturális házba, iskolába, temetőbe, meglátogatva a helyi agorát. A road movie-ban (mintha vándorszínésznek álltak volna) Aranyról verselnek, anekdotáznak, mesélnek, beszélgetnek a helyiekkel, olvasnak, vitatkoznak és játszanak a költők és színészek. Él-e

Élő Arany, megzenésített Toldi az egyik váradai kultúrkokcsma udvarán
Fotó: TOTKA LÁSZLÓ

68

még Arany János? – kérdezték mindenütt a helyi fiataloktól és öregektől avagy örökifjaktól. Nem fennkölt vagy éppen séggel álpátoszos magaslatokból letekintve, nem a koszorús költő képét akarván sokadszorra, az eddig ismert formában újra előállítani, sokkal inkább igyekezték az élő hagyományt előhívni és annak továbbélését inspirálni – elsősorban a fiatalok körében.

A film szereplői: a költő szerepében Simon Márton, a tudós szerepében Szilasi László, a színész szerepében Horváth Kristóf Színész Bob látható majd. Velük tartottak a Bob és Bobék Orchestra zenészei és a forgatócsoport (köztük Valuska Gábor). A filmet Ruzsithi Zsolt rendezte.

A cívisvárosban például bejárták a Debreceni Református Kollégiumot, kószáltak kívül-belül, volt egy kis utcazenélés is, muzsikáltak a templomkertben.

Budapesten ellátogattak ahhoz a lakáshoz, ahol egykoron szállása volt Arany Jánosnak, amikor a Magyar Tudományos Aka-

démia titkára lett. Ez a lakás elég messze volt az akadémiától, morgott, elégedetlenkedett is emiatt a költő. Manapság talán sokan nem is tudják, hogy az Erkel utca és az Üllői út sarkán lévő épület (amelynek jelenleg amerikai tulajdonosa van) valamikor otthont adott Arany Jánosnak, bár egy Arany János-relief található a házon. Fölmerült annak ötlete, hogy jó volna ott majd emlékszobát létrehozni, interaktív tárlatokat szervezni stb.

A road movie „gyümölcsét”, a filmet Arany János halálának évfordulójához közeli napon, azaz október 22. táján mutatják be.

TÓTH HAJNAL

69